

ta”

T E R M A S T

Propuestas de Terminoloxía Asturiana

Términoloxía de
Meteoroloxía

LO

Terminoloxía de Meteoroloxía

Propuestas de Terminoloxía Asturiana

Términoloxía de Meteoroloxía

Rubén Fernández Martínez

ACADEMIA DE LA LINGUA ASTURIANA
Uviéu, 2021

Col sofitu del Gobiernu del Principáu d'Asturies

© Belarmino Rubén Fernández Martínez
© D'esta edición: Academia de la Llingua Asturiana
© Imaxen de portada: Creative Commons
Diseñu de la coleición: Monchi Pedreira
ISBN: 978-84-8168-589-3
D. LL.: AS 01847-2021

¿Qué ye TERMAST?

TERMAst ye'l centru encargáu de la coordinación xeneral de les xeres terminolóxicques venceyaes a la llingua asturiana y surde en xineru de 2009 per aciu del pautu robláu ente tres entidaes asturianas: el coleutivu Softastur, el Colexu d'Inxenieros n'Informática del Principáu d'Asturies y l'Academia de la Llingua Asturiana.

La idea cimera de TERMAst ye la elaboración de propuestas terminolóxicques d'aplicación a los nuevos usos de la llingua asturiana y la disponibilidá de consulta al traviés d'una estaya concreta dientro de la páxina web de l'Academia de la Llingua Asturiana.

A la escontra d'otros entamos y propuestas normativas de l'ALLA, TERMAst quier que seyan iniciatives individuales o grupales concretes les que dean a la conocencia pública la so particular propuesta de solución a los problemes terminolóxicos del asturianu nos estremaos contestos comunica-tivos: ámbitu científicu, de les nueves teunoloxíes, económicu, sociolóxicu, humanísticu... Estes propuestas tarán al algame de los usuarios de la llingua asturiana, de mou que sedrán éstos —xol so usu o refugu— los que dirán dando-yos calter de normalidá, de mou que llueu d'ello l'Academia pueda dir inxiriéndolos dientro de los sos calces normativos.

Darréu de lo anterior, TERMAst fai'l brinde a los especialistas de los distintos ámbitos del conocimientu pa que, dempués d'un estudiu fondu de les necesidaes terminolóxicques del asturianu nun aspeutu concretu, faigan llegar a esti centru de coordinación xeneral les sos propuestas, na seguranza de que TERMAst, tres un rápidu procesu de revisión y, nel so casu, d'axuste, pueda espublizales al traviés de la canal online conseñada.

ACADEMIA DE LA LINGUA ASTURIANA

A, a

- abocanar:** Escamplar, marchar les ñubes y dexar de llover. Cast.: *despejar*.
- ábrigu:** Aire del sur, calentono y seco. Cast.: *viento del sur, ábrego*.
- actinometría:** Estaya de la meteoroloxía qu'estudia y mide les radiaciones del Sol, l'atmósfera y la Tierra. Cast.: *actinometría*.
- actinómetru:** Aparatu que mide la cantidá de radiación solar qu'incide na superficie de la Tierra. Cast.: *actinómetro*.
- actividá convectiva del aire:** Movimientu ascendente del aire pola mor del calentamientu de la radiación solar na superficie. Né'l fórmense los cúmulos, y si la insolación ye mayor, cumulonimbos. Cast.: *actividad convectiva*.
- acusticometeoru:** Fenómenu sonoru qu'apaez na atmósfera producíu, polo xeneral, pola apaición d'otra triba de meteoru, como'l trueno que vien d'un rescampliu. Cast.: *acusticometeoro*.
- adiabáticu, a, -o:** Que nun lo pue penetrar el calor o que torga la so tresmisión. Cast.: *adiabático*.
- adveición cálida:** Movimientu horizontal d'una masa d'aire caliente. Cast.: *advección cálida*.
- adveición fría:** Movimientu horizontal d'una masa d'aire frío. Cast.: *advección fría*.
- adveición:** Tresferencia horizontal de cualesquier partícula na atmósfera per aciu del movimientu del aire, magar que s'usa xeneralmente pa mases d'aire. Cast.: *advección*.
- aeroloxía:** Estaya de la meteoroloxía qu'estudia les carauterístiques de l'atmósfera superior. Cast.: *aerología*.
- aerosol:** Partícula sólida o llíquida que forma parte del aire. Cast.: *aerosol*.
- agrometeoroloxía:** Estaya de la meteoroloxía que venceya los fenómenos atmosféricos y l'agricultura. Cast.: *agrometeorología*.
- aguañeve:** Precipitación ente'l xarazu y la ñeve, formada por xelu blandio y non compauto. Cast.: *aguanieve*.
- aire (de) les castañes:** Aire serondiego y caliente del sur. Cast.: *efecto Föhn*.
- aire alredu:** Aire de direición variable. Cast.: *viento de dirección variable*.
- aire anabático:** Aire llento y fresco que sube pela lladera d'un monte y que condensa a razón del ascensu, formando ñubes nos altos. Cast.: *viento anabático*.
- aire catabático:** Aire seco y caliente que baxa pela lladera d'un monte y que condensa no fondero la vertiente de barloventu. Cast.: *viento catábatico*.
- aire llento:** Masa d'aire que tien una humedanza relativo del 80 por cientu. Cast.: *aire llento*.
- aire saturao:** Aire que tien la máxima cantidá d'agua que pue tener pa esa temperatura y presión atmosférico. Cast.: *aire saturado*.
- aire seco:** Masa d'aire que tien una humedanza relativo perbaxo o inexistente. Cast.: *aire seco*.

aire xeostrófico: Averamientu teóricu al aire real, resultáu del equilibriu ente la fuercia de Coriolis y la fuercia xenerao pol gradiente de presión. Cast.: *viento geostrófico*.

aire: Gases que formen l'atmósfera de la Tierra. Esta mestura de gases, per orde de concentración, tien nitróxenu (N₂), oxíxenu (O₂), argón (A) y dióxidu de carbonu (CO₂). El vapor d'agua (H₂O) ye ún de los componentes principales del aire y perimportante en meteoroloxía. Cast.: aire. || **2.** Aire en movimientu horizontal en rrellación a la superficie de la tierra. Cast.: *viento*.

albadíu: Aire templao y llento que favorez el dilir de la ñeve.

alisios: Sistema de vientos constantes en direición y velocidá. Soplen nos dos hemisferios, dende los 30° de llatitú pal Ecuador con direición noreste nel hemisferiu norte. Cast.: *alisios*.

altocúmulu: Formación de ñubes curves, grandes de color agrisao. Apaecen n'altos medios, ente 3000 a 6000 m y tán compuestos de gotes d'agua. Cuasi siempre apaecen como una capa de ñubes que formen un empedráu. Cast.: *altocúmulus, altocúmulo*.

altoestratu: Capa de ñubes de color agrisao ensin forma definida o formando un velu. Asitiense ente los 2000 y los 6000 m. Nun producen precipitaciones. Cast.: *altoestratus, altoestrato*.

altor de ñubes: Altor al que ta la base de les ñubes más baxes cuando'l porcentax de cobertoria seya mayor del 50%. Cast.: *techo de nubes*.

anafrente: *frente anabáticu*.

analobara: Llinia qu'axunta puntos col mesmu aumentu de presión atmosférico nel mesmu intervalu de tiempu. Cast.: *analobara*.

anemógrafu: Aparatu que rexistra les variaciones y la direición del aire nun periodu de tiempu determináu. Cast.: *anemógrafo*.

anemómetru: Aparatu pa midir la velocidá del aire y la so fuercia. Cast.: *anemómetro*.

anemoscopiu: Preséu, de forma cónica, diseñáu pa indicar la direición y fuercia del aire al respetive de la horizontal del suelu. Cast.: *anemoscopio*.

anticiclón de bloquéu: Anticiclón que s'asitia en llatitúes medies y torga'l movimientu d'oeste contra este de les depresiones que se mueven alloñaes de los trópicos. Cast.: *anticiclón de bloqueo*.

anticiclón: Desendolque del campu de presión onde'l centru tien una presión mayor a lo que tien alreduer y al mesmu altor. Nos mapes sinópticos apaer como un sistema d'isobares zarraes al rodiu del centru de mayor presión, y nel que la circulación del aire va nel sen de les agujes del reló, nel hemisferiu norte. Na zona que ta baxo'l so dominiu suel tener condiciones de bon tiempu y estabilidá. Cast.: *anticiclón*.

anuariu meteorolóxicu: Espublización que caltién n'orde cronolóxicu los fenómenos atmosféricos que más rescampen a lo llargo l'añu. Cast.: *anuario meteorolóxico*.

anubrir: Tapar o tapase'l Sol. Cast.: *cubrir*.

arcia: Vientu de componente sur, ábrigu. Cast.: *viento del sur*.

arcu la vieya: Arcu formáu por tolos colores del espectru lluminosu –colloráu, naranxa, mariellu, verde, azul, añil y moráu–. Produzse pola mor de la refraición, reflexón y dispersión de la lluz. Vese cuando'l Sol brilla al traviés de gotes d'agua. L'arcu vese nel llau contrariu d'onde incide la lluz. Cast.: *arco iris*.

aridez: Carauterística de les fasteres con falta d'agua pola mor de la escasez de lluvia o d'una evapotranspiración potencial superior a la precipitación añal. Cast.: *aridez*.

aspirotermómetru: Aparatu que mide la temperatura del aire, protexíu de les radiaciones y con ventilación artificial pal sensor, ensin necesidá d'abellugos meteorolóxicos. Cast.: *aspirotermómetro*.

atmósfera: Capa de gases qu'arrodiu un planeta. Nel casu de la Tierra ta formada por delles capes con composiciones y densidaes diferentes: troposfera, estratosfera, mesosfera, ionosfera y exosfera. Cast.: *atmósfera*.

aurora polar: Fenómenu llétricu lluminosu que se produz na parte alta de l'atmósfera de les rexones ártiques –aurora boreal– o antártiques –aurora austral–. Cast.: *aurora polar*.

B, b

bancu de nubes: Grupu de ñubes. Cast.: *banco de nubes*.

bancu de ñublina: Ñublina compauto que s'esparde horizontalmente a lo llargo de dellos cientos de metros. Cast.: *banco de niebla*.

barógrafu: Aparatu que mide los cambeos na presión atmosférico. Cast.: *barógrafo*.

barómetru aneroid: Aparatu que mide la presión atmosférico. El so funcionamientu sofítase na contraición o dilatación d'una cápsula metálica zarrada al vacíu por cuentade los cambeos de presión. Cast.: *barómetro aneroid*.

barómetru de mercuriu: Aparatu que mide los cambeos de la presión atmosférico. Ye un tubu abiertu per un llau y zarráu pel otru, enllenu de mercuriu, y metíu nuna cisterna. Los cambeos de presión faen que'l nivel del mercuriu xuba o baxe acorides cola presión atmosférico. Cast.: *barómetro de mercurio*.

barómetru: Aparatu que mide la presión atmosférico. Cast.: *barómetro*.

bastiáu: Lluvia fuerte que cai, de sutruco, d'una ñube convectiva. Cast.: *chubasco*.

baxa: Ciclón, depresión atmosférica. Cast.: *ciclón*.

bermeyón: Color anaranxao o bermeyo que tien el cielu y les ñubes na alborada y el atapecer. Cast.: *arrebol*.

biometeoroloxía: Estaya de la meteoroloxía que venceya los fenómenos atmosféricos y los organismos vivos y los efeutos que tien sobre ellos. Cast.: *biometeorología*.

borrasca: Desendolque del campu de presión onde'l centru tien una presión atmosférico menor a lo que tien alrededor y al mesmu altor. Nos mapes sinópticos apaez como un sistema d'isobares zarraes alrededor del puntu de menor presión, y nel que la circulación del aire va nel sen contrariu a les aguyes del reló, nel hemisferiu norte. Na faza que ta baxo'l so dominiu suel haber condiciones de nubosidá, lluvia ya inestabilidá. Cast.: *borrasca*.

borrín: *ñublina*.

borrina: *ñublina*.

branín: Situación de bon tiempu nunes feches onde se tienen que dar condiciones de fríu y mal tiempu y que tien una periodicidá –p.ex. branín de samartín, en payares–. Cast.: *veranillo*.

bris de la mar: Aire llocal que sopla pel día na mariña nos díes soleyeros; va de la mar a la tierra con velocidaes de 20 a 40 km/h. El Sol calez más la tierra que la mar polo que s'establez una circulación d'aire de direición norte. Ye'l contrariu del bris de tierra. Cast.: *brisa marina*.

bris de monte: Aire llocal que sopla de los altos al valle peles nueches de bon tiempu. L'efrecamientu ye más rápidu nos altos que nel valle, polo que

s'establez una circulación d'aire con sentíu descendente. Cast.: *brisa de montaña*.

bris de tierra: Aire llocal que sopla pela nueche na mariña depués d'un día de sol; va de tierra pa la mar con velocidaes de 20 a 40 km/h. La tierra esfrez enantes que l'agua, polo que s'establez una circulación d'aire de direición sur. Ye'l contrario del bris de la mar. Cast.: *brisa nocturna*.

bris de valle: Vientu llocal que sopla del valle a los altos nos días de bon tiempu. El calentamientu ye más rápido nos altos que nel valle, polo que s'establez una circulación d'aire con sentíu ascendente. Cast.: *brisa de valle*.

C, c

- cai de ñubes:** Llinia reuta o curva de ñubes cumuliformes. Cast.: *calle de nubes*.
- caín:** Masa denso de gotes d'agua microscópiques que tán na atmósfera, aunque nun ye tan trupo como la ñublina y nun llega a moyar como l'orbayu. Cast.: *bruma*.
- calisma:** Chornu, calor afogadizo con daqué de ñublina. Cast.: *calima*.
- calma:** Situación atmosférica venceyada a la falta d'aire o cualesquier movimientu d'aire. Na mar destaca pola falta de foles. Cast.: *calma*.
- cambéu climáticu:** Variación global del clima de la Tierra. Prodúzse a estremaes escales de tiempu y sobro tolos parámetros climáticos: temperatura, precipitaciones, ñubosidá, etc. Estos cambeos danse por causes naturales y, nos sieglos últimos, tamién por cuenta de l'aición del home nel mediu ambiente. Cast.: *cambio climático*.
- capa d'ozonu:** Capa atmosférica asitiada ente la troposfera y la estratosfera ente 20 y 25 km sobro la superficie de la tierra. Actúa como un mecanismu de filtru pa la radiación ultravioleta. Cast.: *capa de ozono*.
- catafrente:** *frente catabáticu*.
- catalobara:** Llinia imaxinaria qu'axunta tolos puntos nos que la presión atmosférico esperimentó la mesma mengua nel mesmu intervalu de tiempu. Cast.: *catalobara*.
- célula de circulación:** Grandes rexones d'aire en movimientu pol xiru de la tierra y pola tresferencia de calor dende l'ecuador contra'l polu. La circulación vira al rodiu de la rexón específica, como los trópicos, faces templaes o polares, ya inflúi nel clima d'esa rexón. Cast.: *célula de circulación*.
- célula de conveición:** Sistema de circulación atmosférica que reparte l'aire dende los trópicos a los polos. Prodúzse por corrientes de conveición a gran escala onde l'aire caliente se camuda por aire frío. Célula de Hadley. Cast.: *célula de convección*.
- célula de Hadley:** Sistema de circulación atmosférica que reparte l'aire dende los trópicos a los polos. Prodúzse por corrientes de conveición a gran escala onde l'aire caliente se cambia por aire frío. Célula de conveición. Cast.: *célula de Hadley*.
- centru d'aición:** Área d'altos o baxes presiones. Cast.: *centro de acción*.
- cercina:** Ventisca d'agua o ñeve. Cast.: *ventisca*.
- cercu:** Aniellu de lluz qu'apaez alreduro de la Lluna o del Sol producíu pola difraición de la lluz que producen los altoestratos. Xeneralmente ye seña de la entrada d'un frente que pue xenerar lluvia. Cast.: *corona, halo*.
- ciclolisis:** Procesu de desanicíu d'un ciclón. Cast.: *ciclolisis*.
- ciclón tropical:** Borrasca qu'apaez nes rexones tropicales, y que, pola mor de la gran cantidá d'enerxía que tien, el so desendolque ye pergafu, con aire

perfuerte y precipitaciones, que suelen producir muchos daños humanos y materiales. Furacán. Cast.: *ciclón tropical*.

ciclón: *borrasca*.

cicloxénesis explosiva: Proceso de formación d'una borrasca que tien la particularidá de desendolcase de forma más violenta y con efeutos más dañibles. Cast.: *ciclogénesis explosiva*.

cicloxénesis: Desendolque o afitamientu de la circulación ciclónica na atmósfera –un sistema de baxa presión–. Ye un fenómenu qu'axunta estremaos procesos, pero que toos ellos son niciu de la formación d'una mena de ciclón. Cast.: *ciclogénesis*.

ciclu del agua: Trespote vertical y horizontal del agua en cualesquiera de los sos estaos ente la tierra, l'atmósfera y los mares. Ye perimportante como mecanismu de repartimentu de la enerxía a nivel global. Cast.: *ciclo del agua*.

cielómetru: Aparatu que mide l'ángulu d'un rayu de lluz proyeutáu nes ñubes col envís de medir a qué altor tán eses ñubes. Cast.: *cielómetro*.

cierzu: Ñublina de la mañana que desaparez en cuantes sal el Sol. Cast.: bruma matinal. || 2. Borrín. Cast.: *niebla*.

cintu polar d'altos presiones: Cintu d'altos presiones qu'arrodia los casquetes polares. Apaez pola mayor densidá del aire, qu'al ser más pesao favorez l'apaición d'anticiclones, lo que produz, per otru llau, vientos de componente este nel hemisferiu norte y d'oeste nel sur. Cast.: *cinturón polar de altas presiones*.

cintu sopolar de baxes presiones: Cintu de baxes presiones qu'apaez al rodiu de los 60° de llatitú, y que se produz pola confluencia del aire del este –o del oeste nel hemisferiu sur– que vien del anticiclón polar, y el del oeste –o del este nel hemisferiu sur– procedente de la faza sotropical d'altos presiones. Cast.: *cinturón subpolar de bajas presiones*.

cintu sotropical de altos presiones: Cintu de altos presiones qu'apaez al rodiu de los 30° de llatitú, y que ye producíu pola insolación perfuerte n'esa rexón. De los anticiclones qu'apaecen salen aires de componente nordeste –o del sudeste nel hemisferiu sur– que van pal ecuador, nomaos alisios, y del oeste –o del este nel hemisferiu sur– qu'alimenten los centros de baxes presiones del cintu sopolar de baxes presiones. Cast.: *cinturón subtropical de altas presiones*.

circulación anticiclónica: Direición d'aire alreduro d'un anticiclón que xira nel sen de les aguyes del reló nel hemisferiu norte y nel sen contrariu nel sur. Cast.: *circulación anticiclónica*.

circulación atmosférica: *circulación xeneral*.

circulación ciclónica: Direición d'aire alreduro d'un ciclón o borrasca que xira nel sen contrariu de les aguyes del reló nel hemisferiu norte y nel sen de les aguyes del reló nel sur. Cast.: *circulación anticiclónica*.

circulación xeneral: Patrón del movimientu del aire atmosféricu a escala global, pola mor de les diferencies de temperatures d'estos diferentes rexones del planeta, y que distribúi de mou más uniforme la temperatura global. Ye'l motor de tollos acontecimientos meteorolóxicos a gran escala. Cast.: *circulación general*.

circulación: Fluxu d'aire qu'anda al rodiu d'un sistema de presión na atmósfera. Cast.: *circulación*.

cirria: *cercina*.

cirrocúmulu: Ñubes de cristales de xelu que tán perriba de los 6000 m. Apaecen en báramos ralos de ñubes d'esti tipu. Nun producen lluvia o cualesquier tipu de precipitación. Cast.: *cirrocúmulus, cirrocúmulo*.

cirroestratu: Ñubes de cristales de xelu que tán perriba de los 6000 m y que formen una capa fina tresllúcida, como un velu. Esta capa ye la que produz el fenómenu de cercu nel sol y la lluna. Cast.: *cirroestratus, cirroestrato*.

cirru: Grupos de ñubes formaes por cristales de xelu que tán perriba los 6000 m. Tienen aspeutu desfilacháu, y polo xeneral son tresllúcidos. Nun precipiten. Cast.: *cirrus, cirro*.

clima áridu: Clima cálidu propiu de les rexones sotropicales. Les temperatures añales son altes y malpenes apaecen precipitaciones. L'aridez de les rexones con esti clima condiciona l'apaición de desiertos o tierres ermes. Cast.: *clima árido*.

clima atlánticu: *clima oceánicu*.

clima continental: Clima templáu propiu de les tierres interiores; estrémense dos estaciones, una fría, con temperatures baxes y réxime de precipitaciones altu y onde ye normal la ñeve, y otra cálida, con temperatures altes y un réxime de precipitaciones baxu. Apaecen dellos tipos d'hábitats, pero abonden les viesques. Cast.: *clima continental*.

clima ecuatorial: Clima cálidu propiu de la fastera ecuatorial. Les temperatures añales son altes, l'aire ye cálidu y perllento y abonden les precipitaciones y les tormentes. Esti réxime de lluvia y humedanza abundante fai qu'apaecan grandes mases de viesca. Cast.: *clima ecuatorial*.

clima ermu: *clima áridu*.

clima mediterraneu: Clima templáu non solo propiu de la rexón mediterranea, sinón qu'apaez n'Australia, en rexones d'América y China. El branu d'estes rexones ye cálidu y seco, mentantes que l'iviernu ye lluviosu aunque nun ye frío. La vexetación que xorrez nesti clima ye de monte baxo. Cast.: *clima mediterráneo*.

clima montiegu: Clima fríu propiu de les cadenes de montes. Les temperatures son fríes y baxen de la qu'augmenta l'altor. Les precipitaciones nun son abundantes. La vexetación, pola mor del fríu y l'aridez, ye escaso y de porte baxu. Cast.: *clima de montaña*.

clima oceánicu: Clima templáu propiu de les rexones mariñanes; magar que puen estremase estaciones, les temperatures y el réxime de lluvia ye

bastante uniforme. La nubosidá y les lluvies son abundantes pola mor de lo averao a la mar. Cast.: *clima oceánico*.

clima polar: Clima fríu propiu de los círculos polares. Les temperatures son perfríes y malpenes hai precipitaciones. Cast.: *clima polar*.

clima sotropical: *clima áridu*.

clima tropical: Clima cálidu propiu de los trópicos. Les temperatures añales son altes, pero puen estremase dos estaciones, una seca y otra de lluvia. El réxime biestacional condiciona l'apaición d'un ecosistema específicu d'esta rexón, les sabanes. Cast.: *clima tropical*.

clima urbanu: Microclima propiu de les ciudades qu'apaez pola mor del calentamientu del aire pola aición de la contaminación atmosférica y la mayor capacidá d'absorber la calor que tienen el formigón y el cementu. Les temperatures son mayores que fuera'l radiu del influxu de la ciudá y, polo xeneral, el réxime de lluvies ye menor. Cast.: *clima urbano*.

clima: Estáu de los elementos meteorolóxicos d'una rexón teniendo en cuenta series llargues de tiempu. El clima ta determináu por dellos parámetros: llatitú, llonxitú, altor, orografía y continentalidá. Cast.: *clima*.

climatoloxía: Disciplina qu'estudia'l clima en rrellación a les sos carauterístiques, variaciones, distribución, tribes y causes determinantes. Cast.: *climatología*.

climograma: Diagrama que representa los valores de la temperatura y precipitaciones d'una rexón y periodu concretos. Cast.: *climograma*.

coalescencia: Procecu nel que les gotes d'agua, dientro d'una masa ñuboso, choquen ente elles formando gotes más grandes. Ye un procesu perimportante na formación de les ñubes. Cast.: *coalescencia*.

condensación: Pasu d'estáu gaseosu a llíquidu, al traviés d'una baxada de la temperatura o d'un aumentu de la presión. Cast.: *condensación*.

confluencia: *converxencia*.

constante solar: Cantidá d'enerxía solar qu'incide por unidá de superficie y tiempu. Cast.: *constante solar*.

continentalidá: Factor que mide l'influxu de la distancia a la mar nel clima d'una rexón. La cercanía de la mar produz un aumentu de la humedanza presente, lo que favorez la apaición de lluvies y, poro, cuanto más lloñe tea la mariña d'una rexón, menor va ser el so réxime de lluvies. Cast.: *continentalidad*.

conveición: Propagación de la calor nun fluyú, venceyada a la diferencia de temperatura ente dos puntos del mesmu fluyú. Cast.: *convección*.

converxencia: Rexón onde choquen les llinies de fluxu del aire. Pola mor de l'acumulación d'aire nesa rexón, tiende a xubir apaeciendu célules convectives, ydarréu d'ello, ñubosidá ya inestabilidá. Cast.: *converxencia*.

corona: Aniellu o aniellos de colores qu'apaecen alredu de la Lluna o del Sol pola mor de la difraición de la lluz al pasar peles gotes d'agua que formen les ñubes del tipu altoestratu. Cast.: *corona*.

corriente de chorro: Rexón de fuertes vientos concentraos nuna franxa estrecha de la troposfera alta de les llatitúes medies y en rexones sotropicales de los hemisferios norte y sur. Curre nuna banda semicontinua al rodiu del globu d'oeste a este. Ye productu de los cambeos na temperatura del aire cuando l'aire polar se mueve contra l'Ecuador atopando l'aire caliente ecuatorial, que va pal polu. Carauterízase pola concretación de les isothermes y por fuertes gradientes tresversales. Cast.: *corriente de chorro*.

cumulonimbu: Ñubes de desendolque vertical, con una xuncla de cirros no cimero. Ye una ñube de trueno, trai lluvia, rescampíos, xarazaes y airón. Tán dende los 1.000 m y lleguen perriba los 10.000 m. Cast.: *cumulonimbus, cumulonimbo*.

cúmulu: Ñubes de desendolque vertical de base plana y d'aspeutu globosu. Tán hacia los 1.000 m y según el so grau de desendolque algamen los 10.000-15.000 m, yá en forma de cumulonimbos. Delles producen precipitaciones y otre faen capes. Hai delles tribes: altocúmulos, estratocúmulos, cumulonimbos, etc. Cast.: *cúmulus, cúmulo*.

D, d

depresión atmosférica: *borrasca*.

diagrama climático: *climograma*.

diagrama ombrotérmico: *climograma*.

difluencia: *diverxencia*.

dirección del aire: Sen que sigue l'aire. Mídese en graos respeutu al norte. Cast.: *dirección del viento*.

diverxencia: Rexón onde se separten les llinies de fluxu del aire. Pola mor de la falta d'aire nesa rexón, tiende a baxar, desapareciendo la ñubosidá ya inestabilidá. Cast.: *divergencia*.

dorsal: Rexón allargada de presión alto que sal del centru del anticiclón. Cast.: *dorsal*.

drosómetru: Aparatu que mide la cantidá de rosada que precipita en superficies averaes al suelu. Cast.: *drosómetro*.

E, e

- Ecuador térmicu:** Cintu qu'arrodia'l planeta onde les temperatures medies añales son máximes. Coincide col Ecuador xeográficu namás qu'en parte, darréu que la temperatura se ve condicionao por dellos factores. Per otra parte, l'Ecuador térmicu nun ye fixu, sinón que camuda d'una estación a otra y d'un añu a otru. Cast.: *Ecuador térmico*.
- efeutu de Coriolis:** Fuerzia por unidá de masa qu'apaez pol xiru la tierra y que produz una vuelta. Depende de la llatitú y de la velocidá del oxetu en movimientu. Nel hemisferiu norte la vuelta ye contra'l llau derechu. Cast.: *efecto de Coriolis*.
- efeutu Föhn:** Llegada d'aire calentono dende los altos de los montes. Apaez pola mor del recalentamientu del aire al perder la so humedanza nel ascensu al barloventu del monte. Cast.: *efecto Föhn*.
- efeutu ivernaderu:** Calentamientu de l'atmósfera pola mor de la presencia d'una capa de ñubes o otros gases que faen que la enerxía reflexao pola superficie terrestre «rebote» nelles y siga calentándolo. Cast.: *efecto ivernadero*.
- encapiellar:** Ñublar el cielu. Cast.: *nublarse*.
- equilibriu coloidal:** Conxuntu de partícules que tán nel mediu aereu. Les ñubes son soluciones coloidales d'agua que tán nel aire, si se ruempe l'equilibriu produzse la lluvia. Cast.: *equilibrio coloidal*.
- equilibriu xeostróficu:** gradiente de presión.
- escala d'aire Beaufort:** Clasificación del aire nuna escala, que va del 1 al 17, sofitada na so velocidá. Cast.: *escala de vientos Beaufort*.
- escamplar:** Quitase les ñubes o la ñublina. Cast.: *despejar*.
- esclariar:** Procesu físicu que desanicia les ñubes del cielu. Cast.: *aclarar*.
- esmog:** Triba de ñublina urbano que s'anicia na contaminación atmosférica. Apaez cuando nun anticiclón llargu l'aire que ta sobro la ciudá queda estancao y la mestura de los gases del aire que vienen de les actividaes humanes reacionen formando una ñublina gordu y dañible pa la salú. Cast.: *smog, esmog*.
- estabilidá atmosférica:** Situación na que malpenes hai movimientu verticales, polo que nun van producise cambeos significativos. Cast.: *estabilidad atmosférica*.
- estación meteorolóxica:** Instalación que s'emplega pa midir y rexistar regularmente delles variables meteorolóxiques que s'usen tanto pa la fechura de predicciones meteorolóxiques, emplegando modelos numéricos, como pa estudios climáticos. Cast.: *estación meteorolóxica*.
- este:** Aire de componente este, solanu. Cast.: *viento del este*.
- estenaar:** Dexar de llover, quedar ensin ñubes. Cast.: *despejar*.
- estolín:** calisma.

- estratocúmulo:** Nubes baxes formaes por capes de cúmulos estratificaos. Apaecen en forma de rexón organizada en mosaicu. Cast.: *estratocúmulus, estratocúmulo*.
- estratopausa:** Capa de l'atmósfera que ye la llende superior de la estratosfera y que la separa de la mesosfera. La so temperatura ta al rodiu de los 0°C. La mayor parte del ozonu atmosférico ta averao a esta capa. Cast.: *estratopausa*.
- estratosfera:** Capa de l'atmósfera que va dende los 10 a los 50 km de altor. La so temperatura va de los -50°C na parte baxa a los 0°C no más alto, na llende cola estratopausa. Esta inversión térmica dase por cuenta de la presencia de la capa d'ozonu na so parte alta, qu'absuerbe les radiaciones UV que vienen del Sol. Al nun tener humedanza ye una capa perestable. Cast.: *estratosfera*.
- estratosfera:** Rexón de l'atmósfera ente los 25 y 50 km d'altor. Ye rexón perestable y de temperatura constante. Cast.: *estratosfera*.
- estratu:** Triba de ñube básica. Ocupa les rexones baxes de l'atmósfera y pue llegar inclusive al suelu. Aseméyase a un sábanu continuu de color agrisao. Producen lluvia sele, prúa, orbayu y, delles veces, ñevaes. Si ta averada al suelu produz ñublina. Cast.: *estratus, estrato*.
- exosfera:** Capa de l'atmósfera que va dende los 600-700 km d'altor hasta l'espaciu exterior. Nella la composición de los gases de l'atmósfera va faciéndose cada vegada más asemeyada a la del espaciu, hasta igualase. Cast.: *exosfera*.

F, f

factor climático: Influxu del clima na apaición d'una triba d'ecosistemas y depende de la llatitú, l'altor y el réxime de precipitaciones. Cast.: *factor climático*.

falampiar: *ñevar*.

falampu: Trapu de ñeve. Cast.: *copo de nieve*.

falopar: *ñevar*.

falopu: Trapu de ñeve. Cast.: *copo de nieve*.

faza climática: faza xeoastronómica.

faza de corvenxencia intertropical (FCIT): frente intertropical.

faza ecuatorial: Faza xeoastronómica asitiada na rexón ecuatorial. Nesta fastera atópase'l clima ecuatorial. Cast.: *zona ecuatorial*.

faza intertropical: Faza xeoastronómica asitiada na rexón intertropical. Nesta fastera atópense climes tropicales y áridos. Cast.: *zona intertropical*.

faza polar: Faza xeoastronómica asitiada nes rexones polares con un clima polar. Cast.: *zona polar*.

faza templada: Zona xeoastronómica asitiada nes rexones al norte y sur de la faza intertropical. Nesta danse climes continentales, mediterraneos y oceánicos. Cast.: *zona templada*.

faza tropical: *faza intertropical*.

faza xeoastronómica: Caúna de les rexones nes que los paralelos principales dividen la superficie de la Tierra. Estes son: faza ecuatorial, faza intertropical, faza templada (una en caún de los hemisferios) y faza polar (una en caún de los hemisferios). Coinciden aproximao colos diferentes climes xenerales qu'apaecen nel planeta. Cast.: *zona geoastronómica*.

folade calor: Tiempu, que pue durar díes o selmanes, de calor anormal. Cast.: *ola de calor*.

folade fríu: Cayida perfuerte de la temperatura que pue durar ente díes y selmanes. Cast.: *ola de frío*.

foranu: Aire sele que sopla de norte na mariña nos díes de sol; bris de la mar. Cast.: *brisa marina*.

foranu: Bris qu'apaez na mariña nos díes de sol, que sopla seliquino de la mar pa la tierra; bris de la mar. Cast.: *brisa marina*.

fotometeoru: Fenómenu lluminosu qu'apaez na atmósfera producíu, polo xeneral, pola apaición d'otra triba de meteoru, como'l rellumu que produz un rescamplú. Cast.: *fotometeoro*.

frente cálidu: Parte frontal d'una masa d'aire caliente qu'emburria a otro más frío. Tres el pasu del aire caliente suel aumentar la temperatura y la humedanza y tamién lo fai la presión y l'aire. A lo primero del pasu del frente suelen producise lluvies. Cast.: *frente cálido*.

frente ecuatorial: *frente intertropical*.

- frente entemeciú:** Frente qu'apaez cuando un frente fríu s'amiesta con un frente cálidu, pola mor de que'l frente fríu algama al cálidu nel so camín. El comportamientu d'esta triba de frente ye malo de predicir, pudiendo dase tou tipu de fenómenos. Cast.: *frente ocluido*.
- frente estacionariu:** Frente que malpenes cambia la so posición sinóptica. Cast.: *frente estacionario*.
- frente fríu:** Parte frontal d'una masa d'aire frío qu'emburria a otro más caliente. Tres el pasu del aire frío suel baxar la temperatura y la humedanza. Failo d'igual mou la presión y l'aire camuda de direición. Xenera lluvia y otros fenómenos, tanto al pasar pencima'l frente, como dempués del pasu d'esti. Cast.: *frente frío*.
- frente intertropical:** Frente que ta davezu nel Ecuador. Apaez pola converxencia del aire cálidu y lliento que vien del norte y sur del Ecuador. Nesta rexón apaecen grandes fuercies ascendentes, lo que xenera l'apaición de grandes mases nuboses y tormentes. Cast.: *frente intertropical*.
- frente polar:** Frente que ta davezu nes llatitúes medies. Dixebra l'aire polar frío del aire sotropical caliente. La mayor presión del aire frío sobro l'aire caliente nun puntu del frente polar ye l'aniciu d'una borrasca. Cast.: *frente polar*.
- frente:** Faza de contautu de dos mases d'aire de carauterístiques estremaes, que suel producir qu'una masa tea más frío qu'otro. Cast.: *frente*.
- frontolisis:** Desaniciu o mengua de la enerxía d'un frente pola perda de les sos propiedaes. Cast.: *frontolisis*.
- frontoxénesis:** procesu d'aniciu o aumentu d'enerxía d'un frente pola mor de dos mases d'aire que s'axunten por efeutu del aire formando un frente común. Cast.: *frontogénesis*.
- fuercia bárica:** *gradiente de presión*.
- fuercia de Coriolis:** *efeutu de Coriolis*.
- fueu de San Telmu:** Lletrometeoru sele, pero continuu, qu'apaez n'oxetos puntiaos o altos cuando l'atmósfera ta cargao de lletricidá, darréu de la ionización del aire atmosférico polo averao d'una tormenta. Cast.: fuegu de San Telmo.
- furacán:** Ciclón tropical con vientos perriba de 120 km/h que se desendolca nel Atlánticu Norte, Mar Caribe, Golfu de Méxicu y el Pacíficu. Cast.: *huracán*.
- furacu d'ozonu:** furacu de la capa d'ozonu.
- furacu de la capa d'ozonu:** Rexón de l'atmósfera na qu'hai una acumulación d'ozonu atmosférico más baxa que la normal y que tien efeutos dañibles pa la vida. Paez ser qu'esti furacu enanchó la so área pola mor de la contaminación atmosférica producida pol home. Cast.: *agujero en la capa de ozono*.

G, g

- galerna:** Cambéu rápidu d'una situación d'aire de suroeste a otra de noroeste fuerte, lo que produz un cambéu del estáu de la mar, pasando de mar en calma a mar fuerte. Cast.: *galerna*.
- gallegu:** Aire del oeste o noroeste. Apaez venceyao a la entrada de frentes y mal tiempu. Cast.: *viento de noroeste*.
- glaciación:** Periodu llargu nel que la temperatura media global baxa, produciendo que los casquetes polares y otros mases de xelu aumenten el so tamañu. Cast.: *glaciación*.
- gota fría:** Volume d'aire zarrao nos niveles altos de l'atmósfera. Nun tien llinies de frente que lo dixebren de les otros mases d'aire que lo arrodién, y tien una influencia pergrande nel tiempu, produciendo por exemplu precipitaciones d'agua pergrandes. Cast.: *gota fría*.
- gradiente adiabáticu:** Cambéu de temperatura por unidá de distancia vertical. Si nun se produz condensación nesti movimientu la temperatura camuda a razón de -1°C por cada 100 m d'ascensu; si se produz condensación la temperatura camuda a razón de $0,6^{\circ}\text{C}$ por cada 100m d'ascensu. Cast.: *gradiente adiabático*.
- gradiente barométricu:** *gradiente de presión*.
- gradiente de presión:** Vector perpendicular a la isobara o a la superficie isobárica, con direición nel sen de la presión menor. Cast.: *gradiente de presión*.
- gradiente de temperatura:** Cambéu de temperatura por unidá de distancia, sobre manera venceyáu al altor. Cast.: *gradiente de temperatura*.
- gradiente térmicu vertical:** Cambéu de temperatura por unidá de distancia vertical. Si nun se produz condensación nesti movimientu la temperatura camuda a razón de -1°C por cada 100 m d'ascensu; si se produz condensación la temperatura camuda a razón de $0,6^{\circ}\text{C}$ por cada 100 m d'ascensu. Cast.: *gradiente térmicu vertical*.
- güeyu del ciclón:** Rexón nel centru d'una depresión o ciclón que, pola mor de les corrientes descendentes d'aire qu'eliminen les ñubes, presenta un tiempu bono y calmo. Cast.: *ojo del ciclón*.

H, h

- heliógrafu:** Aparatu que mide les hores de sol qu'hebo nel día. Consiste nuna bola de cristal que concentra los rayos nun puntu. Cast.: *heliógrafo*.
- heterosfera:** Capa superior de l'atmósfera que va de los 100 km hasta l'espaciu. La so denominación débese a que la composición y densidá de los gases que la formen nun ye constante, sinón que camuda según l'altor, temperatura y otros factores. Cast.: *homosfera*.
- hidrógrafu:** Aparatu que rexistra los cambeos de la humedanza atmosférico. Cast.: *hidrógrafo*.
- hidrometeoru:** Fenómenu formáu por agua, llíquido o sólido, que cai a traviés de l'atmósfera. Los más frecuentes son: muga, prúa, orpín, orbayu, lluvia, ñeve, xarazu, borrión o ñublina y rosada. Cast.: *hidrometeoro*.
- hietograma:** Gráficu que venceya la intensidá, la duración y la frecuencia de les lluvies. El so usu ye pervaliosu n'agronomía, inxeniería, hidroloxía ente otros. Cast.: *hietograma*.
- higrómetru:** Aparatu que mide la humedanza del aire. Cast.: *higrómetro*.
- homopausa:** Capa que separa la homosfera de la heterosfera. Cast.: *homopausa*.
- homosfera:** Capa inferior de l'atmósfera qu'algama los 100 km. La so denominación ye por caltenese constante la composición y densidá de los gases que la formen. Cast.: *homosfera*.
- humedá:** *humedanza*.
- humedanza absoluto:** Cantidá de vapor d'agua qu'hai por metru cúbicu d'aire. Mídese en gramos. Cast.: *humedad absoluta*.
- humedanza relativo:** Rellación ente la humedanza del aire y la cantidá que diba tener si, cola mesma temperatura y presión, tuviere saturao. Nun tien unidá, espresase en porcentax. Cast.: *humedad relativa*.
- humedanza:** L'agua que caltién l'aire. Esti parámetru pue espresase como midida absoluta –humedanza absoluto– o relativa –humedanza relativo–. Cast.: *humedad*.
- humitura:** Midida de la temperatura en rellación a la humedanza –índiz de calor–. Cast.: *humitura*.

I, i

- índiz d'esfrecimientu:** Midida de la sensación térmica. Venceya la temperatura cola velocidá del aire dando un valor qu'espresa la mengua de temperatura del cuerpu humanu de la qu'aumenta l'aire. Cast.: *índice de enfriamiento*.
- índiz de calor:** Midida de la sensación térmica. Venceya la temperatura del aire cola humedanza, dando un valor qu'espresa l'aumentu de la temperatura real al xubir el valor de la humedanza. Tamién se conoz como humitura. Cast.: *índice de calor*.
- inestabilidad atmosférica:** Situación na que l'aire caliente xube provocando una baxada de la presión, que tien que se compensar col descensu del aire desapolinao, estableciéndose una circulación que produz inestabilidad, y que xenera un centru de baxes presiones a pequeña o gran escala. Cast.: *inestabilidad atmosférica*.
- insolación:** Cantidá de radiación solar que llega a la superficie de la Tierra. Cast.: *insolación*.
- interestadial:** *interglaciar*.
- interglaciar:** Periodu llargu nel que la temperatura media global aumenta, produciendo que los casquetes polares y otros mases de xelu mengüen de tamañu. Polo xeneral, separa dos periodos glaciares. Cast.: *interglaciar*.
- inversión frontal:** Inversión de la posición normal de les mases d'aire; asocede nos frentes calientes onde la masa d'aire caliente emburria a lo frío perriba d'él. Cast.: *inversión frontal*.
- inversión térmica:** Capa de l'atmósfera onde la temperatura aumenta col altor, contra lo qu'asocede normalmente. Produzse por delles causes como radiación, sosidencia, etc. Cast.: *inversión térmica*.
- ionosfera:** Rexón de l'atmósfera que ta percima de los 80 km. Nella malpenes se dan fenómenos meteorolóxicos, sacante les aurores boreales. Cast.: *ionosfera*.
- irradiación:** Cantidá d'enerxía solar qu'incide sobro una superficie por unidá de tiempu. Cast.: *irradiación*.
- isalobara:** Llinia qu'axunta puntos con un mesmu cambéu de la presión atmosférico nun tiempu determináu. Cast.: *isalobara*.
- isanémona:** Llinia qu'axunta puntos con una mesma velocidá media del aire. Cast.: *isanémona*.
- isanómala:** Llinia qu'axunta puntos con un mesmu grau d'anomalía de dalgún elementu meteorolóxicu. Cast.: *isanómala*.
- islla de calor:** Efeutu qu'apaez nes ciudades, carauterizáu pola acumulación del calor producío pola actividá humana, la mayor absorción del calor que tien el formigón y el cementu y otros factores. Esto traduzse nun aumentu de les temperatures medies. Cast.: *islla de calor*.
- islla térmica:** *islla de calor*.

isobara: Llinia que marca la llende onde la presión atmosférico ye constante.
Cast.: *isobara*.

isoceránica: Llinia qu'axunta puntos de la superficie terrestre nos qu'apaecen tormentes cola mesma frecuencia. Cast.: *isoceránica*.

isohipsa: Curva de nivel, términu propiu de topografía, aunque s'emplega n'ocasiones en meteoroloxía pa representar los diferentes niveles d'un parámetru meteorolóxicu. Cast.: *isohipsa*.

isollinia: *isopleta*.

isómera: Llinia qu'axunta puntos col mesmu porcentax de cantidá mensual o diaria de precipitaciones respeuto al total añal. Cast.: *isómera*.

isónefa: Llinia qu'axunta puntos cola mesma cantidá de ñubes. Cast.: *isónefa*.

isopleta: Llinia qu'axunta los puntos nos qu'una variable concreta ye constante. En meteoroloxía suel representar los valores constantes de les diferentes variables atmosfériques nun mapa. Cast.: *isopleta*.

isoterma: Llinia que marca la llende onde la temperatura ye constante. Cast.: *isoterma*.

isoyeta: Llinia que marca la llende onde les precipitaciones son constantes. Cast.: *isoyeta*.

L, l

lletrometeoru: Fenómenu producíu pola lletricidá atmosférico, como ye la trueno o l'aurora boreal. Cast.: *electrometeoro*.

llitometeoru: Precipitación o suspensión de partícules sólides que tán na atmósfera. La precipitación d'estes partícules ye, polo xeneral, por cuenta de ventisques, torbolinos y tempestaes de polvu y arena; les suspensiones tán formaes por fumos, calismes, cenices volcániques, etc. Cast.: *litometeoro*.

llover: Procecu nel que l'agua de les ñubes precipita, en forma d'agua llíquido. Cast.: *llover*.

llovisna: Precipitación en forma de gotes d'agua perpequeñes. Caen desde ñubes típu estratu y asóciase con poca visibilidá y ñublina. Cast.: *llovizna*.

llovisnar: Llover sele. Cast.: *lloviznar*.

llugada: Momentu nel que sal el sol ente les ñubes. Cast.: *ojeada de sol, claro*.

lluvia orográfico: Lluvia producíu poles ñubes orográfiques. Cast.: *lluvia orografica*.

lluvia: Precipitación de partícules d'agua llíquido en forma de gotes. Cast.: *lluvia*.

M, m

- macrometeoroloxía:** Estaya de la meteoroloxía qu'estudia les condiciones atmosfériques a escala pergrande (continental y planetaria). Cast.: *macrometeorología*.
- magnestosfera:** Rexón al rodiu del planeta que ta baxo l'influxu del campu magnéticu, que lo protexe de les partícules cargaes qu'arrastra'l vientu solar. Cast.: *magnetosfera*.
- mapa d'altor:** Mapa que da'l relieve d'una superficie isobárica, per mediu de llinies d'una mesma presión –isohipses– qu'indiquen a qué altor ta esa presión concreto. Cast.: *mapa de altura*.
- mapa de superficie:** Mapa meteorolóxicu que, sofitáu na información que recueyen les estaciones meteorolóxicas a nivel del suelu, danos una imaxe de la situación atmosférica nuna rexón y momentu concretu y nos niveles más baxos de l'atmósfera. Cast.: *mapa de superficie*.
- mapa del tiempu:** Mapa qu'enseña les condiciones meteorolóxicas y atmosféricas d'una rexón nun momentu concretu. Polo xeneral nun ye tan precisu como'l mapa sinópticu, por dir empobináu al públicu non especializao. Cast.: *mapa del tiempo*.
- mapa sinópticu:** Mapa qu'amuesa les condiciones meteorolóxicas y atmosféricas d'una rexón nun momentu concretu. Cast.: *mapa sinóptico*.
- mar de ñubes:** Capa d'estratocúmulos a baxu altor, ente los 500 y 1500 m. Percima d'esi altor el cielu ta llibre de ñubes. Cast.: *mar de nubes*.
- marea barométrica:** Ciclu diariu que sigue la presión atmosférico nel que nes hores centrales esto ye menor. Cast.: *marea barométrica*.
- mareru:** Ñublina que vien de la mar.
- masa d'aire árticu:** Masa d'aire perfrío qu'apaez al rodiu del círculu polar Árticu. La llende d'esta masa ye'l nomáu Frente Árticu. Cast.: *masa de aire ártico*.
- masa d'aire estable:** Masa d'aire estable, darréu que caltién el gradiente de temperatura, y no que nun apaecen célules convectives. Cast.: *masa de aire estable*.
- masa d'aire inestable:** Masa d'aire inestable nes sos capes baxes; nello prodúcense célules convectives y precipitaciones. Cast.: *masa de aire inestable*.
- masa d'aire:** Rexón grande na que l'aire caltién les mesmes carauterístiques de temperatura y humedanza en tola so estensión horizontal. Cast.: *masa de aire*.
- mengua de la capa d'ozonu:** Procesu nel que la capa d'ozonu atmosférico mengua pola mor, ente otros motivos, de l'aición de los gases contaminantes propios de l'actividá humana. Cast.: *disminución de la capa de ozono*.

mesometeoroloxía: Estaya de la meteoroloxía qu'estudia les condiciones atmosféricas a escala media (países, rexones concretes). Cast.: *mesometeorología*.

mesopausa: Capa de l'atmósfera que separa la mesosfera de la termosfera, y que s'asitia al rodiu de los 80 km d'altor. Dixebra dos rexones de l'atmósfera bien estremaes, una con masa molecular más o menos constante yotra perdifusa. Ye'l llugar más fríu de l'atmósfera con -90°C. Cast.: *mesopausa*.

mesosfera: Capa de l'atmósfera que s'asitia ente los 50 y los 80 km, ente la estratopausa y la mesopausa. Ye la capa más fría de la atmósfera con cerca de -90°C na parte más alta. Anque tien mui poca densidá, ye perimportante poles reaiciones químiques quese dan nellay que son necesaries pa que la vida na tierra se desendolque. Cast.: *mesosfera*.

meteoroloxía: Disciplina qu'estudia l'atmósfera. Sobre manera l'estudiu del tiempu y el clima. Ocupase del estudiu de l'atmósfera terrestre dende'l puntu de vista físicu, químicu, dinámicu, operacional y sinópticu. Cast.: *meteorología*.

meteoru acuosu: *hidrometeoru*.

meteoru acústicu: *acusticometeoru*.

meteoru de polvu: *llitometeoru*.

meteoru llétricu: *lletrometeoru*.

meteoru lluminosu: *fotometeoru*.

meteoru: Fenómenu qu'apaez na atmósfera. A razón de la naturaleza de les partícules que lu formen o los procesos físicos que lo producen estrémense delles tribes: hidrometeoros, llitometeoros, fotometeoros, acusticometeoros y lletrometeoros. Cast.: *meteoro*.

microclima: Clima llocal que tien carauterístiques distintes a les qu'habría tener en función de la rexón au ta asitiáu. Depende de munchos elementos: llatitú, orografía, influxu de factores como la vexetación o la cercanía de la mar, presencia de ciudaes. Cast.: *microclima*.

micrometeoroloxía: Estaya de la meteoroloxía qu'estudia les condiciones atmosféricas a escala pequeña (microclimes) y polo xeneral nes capes más averaes al suelu. Cast.: *micrometeoroloxía*.

micropluviómetru: Pluviómetru precisu que val pa midir valores de precipitaciones perpequeños. Cast.: *micropluviómetro*.

monzón: Aire propiu del Océanu Índicu y Asia qu'apaez de forma estacional y que produz un movimientu del ecuador térmicu. Nel branu sopla de sur a norte, cargao de lluvia abondo. N'iviernu, sopla un aire que vien del interior del continente, que ye seco y frío. Cast.: *monzón*.

muga: Humedanza ambiental del aire poco perceptible visualmente.

N, n

nefoloxía: Estaya de la meteoroloxía qu'estudia los tipos y efeutos de les ñubes.
Cast.: *nefoloxía*.

nefómetru: Aparatu que tien como oxetu medir el porcentax de cielu que ta cubierto de ñubes. Cast.: *nefómetro*.

nefoscopiu: Aparatu pa estudiar la cobertoria nubosa, asina como la so velocidá y evolución nel planu horizontal. Cast.: *nefoscopio*.

nevada: *ñevada*.

nevar: *ñevar*.

neviscar: *ñeviscar*.

nimboestratu: Triba de ñube formada d'agua y ñeve qu'apaez a diferentes altores. Siempre precipita de forma continua anque sele. Cast.: *nimboestratus, nimboestrato*.

nivoloxía: Estaya de la meteoroloxía qu'estudia la ñeve y les sos tribes, non solo lo que cai sinón lo que queda nos glaciares y otros acumulaciones. Cast.: *nivología*.

nivómetru: Aparatu que tien la función de medir la cantidá de ñeve. Cast.: *nivómetro*.

nivosidá: Réxime de ñevaes d'una rexón concreta. Cast.: *nivosidad*.

nordés: Aire del noreste venceyao, polo xeneral, a bon tiempu. Cast.: *viento de nordeste*.

nordestazu: Aire de componente noreste fuerte. Cast.: *viento de nordeste fuerte*.

noroeste: Aire de componente noroeste venceyao polo xeneral al mal tiempu y los temporales. Cast.: *noroeste*.

nortazu: Aire del norte fuerte y frío. Cast.: *viento del norte*.

norte: Aire de componente norte, travesía. Cast.: *viento del norte*.

nortuada: Situación de componente norte, venceyada a frío y mal tiempu. Cast.: *situación de norte*.

nortín: Bris de componente norte sele. Cast.: *brisa de norte*.

noyu de condensación: Partícules sobro les que condensa'l vapor d'agua de l'atmósfera. Los noyos puen tar n'estáu sólidu o llíquidu. Cast.: *núcleo de condensación*.

nube: *ñube*.

nuble: *ñuble*.

nublina: *ñublina*.

nublu, -a, -o: *ñublu, -a, -o*.

Ñ, ñ

- ñevar:** Procecu nel que l'agua de les ñubes precipita en forma d'agua sólido.
Cast.: *nevar*.
- ñeve:** Meteoru formáu de cristales de xelu, blancos o trespares, con formes que van dende mases informes de xelu a cristales de formes simétriques.
Cast.: *nieve*.
- ñeviscar:** Ñevar selemente. Cast.: *neviscar*.
- ñube lenticular:** Ñube de la familia de los cúmulos con forma de llente o platu qu'apaez nos relieves de montes. Cast.: *nube lenticular*.
- ñube orográfica:** Ñube que se produz al chocar una masa d'aire frío y llento escontra un relieve. Cast.: *nube orográfica*.
- ñube:** Masa visible de partícules, como gotes d'agua y/o cristales de xelu. La ñube fórmase na atmósfera pola mor de la condensación del vapor d'agua sobre los noyos de condensación. Puen descargar esa agua en forma de precipitaciones. || 2. Lluvia fuerte y curtia. Cast.: *nube*.
- ñuberu:** Ñube grande y escura qu'amenaza lluvia, ñeve o xarazu. Cast.: *nube de tormenta*.
- ñuble:** Cubierto de ñubes. Cast.: *nublado*.
- ñublina d'adveición:** Ñublina qu'apaez cuando una masa d'aire caliente y llento entra en contautu con una superficie fría. Cast.: *niebla de advección*.
- ñublina de radiación:** Ñublina que se produz nes nueches ensin ñubes al esfrecer el suelu que fai que condense l'agua que contién l'aire. Cast.: *niebla de radiación*.
- ñublina:** Meteoru formáu por gotines d'agua que tán averaes a la superficie y qu'amenorguen la visibilidad. Cast.: *neblina*.
- ñublu, -a, -o:** Cubierto de ñubes. Cast.: *nublado*.
- ñubosidá dafechu:** Estáu del cielu con 100% de cobertoria de ñubes. Cast.: *nubosidad total*.
- ñubosidá parcial:** Estáu del cielu con una cobertoria de ñubes, polo xeneral del 50% o menos. Cast.: *nubosidad parcial*.
- ñubosidá:** Porcentax de cielu que ta anubierto. Cast.: *nubosidad*.

O, o

oceanidá: Factor que mide l'influxu de la distancia a la mar nel clima d'una rexón. La cercanía de la mar produz un aumentu de la humedanza presente, lo que favorez l'apaición de lluvia. Poro, cuanto más lloñe tea la mariña d'una rexón menor va ser el so réxime de lluvies. Cast.: *oceanidad*.

oeste: Aire de componente oeste. Cast.: *viento del oeste*.

orbayu: Lluvia finino que cai d'estratos o nimbos. La visibilidá con esta precipitación ye baxa. Cast.: *calabobos*.

orpín: orbayu sele.

ozonosfera: Capa de l'atmósfera que ta incluyida na estratósfera y que s'asitia ente los 15 y los 40 km d'altor. Nella ta cuasi tol ozonu de l'atmósfera qu'absuerbe lo más de les radiaciones ultravioleta dañibles pa la vida. Paez ser que mengua pola mor de los efeutos de la contaminación procedente de les actividaes humanes. Cast.: *ozonosfera*.

P, p

- panza'l burru:** Situación del cielu cubiertu por una capa de ñubes nimbiformes que dan un aspeutu pergafu y qu'amenaza lluvia. Cast.: *panza de burro*.
- pedrasquiar:** Aición de cayer pedraz, xarazar. Cast.: *granizar*.
- pedraz:** Meteoru en forma de xelu duru, xarazu. Cast.: *granizo*.
- pedriscu:** Xarazada perfuerte y na que'l tamañu de los xarazos son mayores de lo normal. Cast.: *pedrisco*.
- periodu glaciari:** *glaciación*.
- periodu interglaciari:** *interglaciari*.
- perturbación atmosférica:** Situación carauterizada pola inestabilidá atmosférica. Polo xeneral trai precipitaciones y/o aire Cast.: *perturbación atmosférica*.
- pedra:** Xarazada perfuerte y na que'l tamañu de los xarazos son mayores de lo normal. Cast.: *pedrisco*.
- pina:** Sistema d'isobares abiertes, nel que la presión aumenta de la periferia contra'l centru. Xeneralmente provoca meyora del tiempu, pero baxada de temperatura. Cast.: *cuña*.
- piranómetru:** *actinómetru*.
- pluviometría:** Estaya de la meteoroloxía qu'estudia les precipitaciones y los sos efeutos sobre'l territoriu. Cast.: *pluviometría*.
- pluviómetru:** Aparatu que mide la cantidá d'agua que cai. Cast.: *pluviometro*.
- pluviosidá:** Índiz que mide la cantidá d'agua nuna rexón y tiempu concretu. Cast.: *pluviosidad*.
- precipitación:** Partícules d'agua llíquido –lluvia, orbayu..– o sólido –xaraza, ñeve..– que caen dende les ñubes. Cast.: *precipitación*.
- presión atmosférico:** Fuerzia que fai l'atmósfera nun puntu, pola mor del pesu del aire. Mídese n'hectopascuales o en milibares. Cast.: *presión atmosférica*.
- pronósticu meteorolóxicu:** Predicción del estáu futuru de l'atmósfera, afitáu nes condiciones meteorolóxicques actuales. Cast.: *pronóstico meteorológico*.
- prúa:** orpín sele.
- psicrómetru:** Aparatu que mide la cantidá de vapor d'agua nel aire. Cast.: *psicrómetro*.
- puntu de rosada:** Temperatura no que l'aire, a presión y conteníu d'humedanza constantes, condensa. Cast.: *punto de rocío*.

R, r

rabasera: Golpe d'aire fuerte y curtiu. Cast.: *ráfaga de viento*.

rachera: *rabasera*.

radar meteorolóxicu: Equipu téunicu destináu al estudiu de la meteoroloxía y en concretu al siguimientu de la evolución de les mases de ñubes. Cast.: *radar meteorolóxico*.

reflectancia: Razón ente la enerxía lluminoso que reflexa una superficie y la enerxía incidente. Camuda enforma acordies cola testura, color, tamañu... Les superficies clares tienen una reflectancia alta, mentanto les escures tienen una reflectancia baxa. Cast.: *albedo, reflectancia*.

rellámpagu: *rellumu*.

rellampiar: *rellumar*.

rellugu: Rayu de Sol que sal pente les ñubes. Cast.: *ojeada de sol*.

rellumar: Cayer rellumos. Cast.: *relampaguear*.

rellumu: Lletrometeoru xeneráu por una trueno, rescamplíu. Cast.: *relámpago*.

rescampliar: Cayer rescamplíos. Cast.: *relampaguear*.

rescamplíu: Lletrometeoru xeneráu por una trueno. Cast.: *relámpago*.

réxime: Distribución estacional d'ún o más elementos meteorolóxicos nun llugar determináu. Cast.: *régimen*.

rexón climática: Rexón na que'l clima tien delles carauterístiques concretes, que tán determinaes pola llatitú, altitú, carauterístiques orográfiques, continentalidá. Cast.: *región climática*.

rosa del aire: Circulu que tien marcaos los puntos cardinales y los rumbos llaterales d'estos. Cast.: *rosa de los vientos*.

rosada: Condensación en forma de gotines d'agua que precipiten en suelu y otros oxetos de la superficie cuando la temperatura cai per baxo d'un puntu determináu. Cast.: *rocío*.

rubién: Color anaranxao o bermeyo que tienen el cielu y les ñubes na alborada y el atapecer, bermeyón. Cast.: *arrebol*.

S, s

satélite meteorolóxicu: Satélite destináu al siguimientu y estudiu de la meteoroloxía. Xenera semeyes y datos sobre la evolución de les mases d'aire, ñubes, temperatures, estáu de la mar ente otros. Cast.: *satélite meteorológico*.

seca: Periodu que va de díes a selmanes nel que'l réxime de lluvies ye más baxo de lo normal. Cast.: *sequía*.

símbolu meteorolóxicu: Símbolu arbitrariu que representa un fenómenu meteorolóxicu nos mapes sinópticos y del tiempu. Hai delles normes, anque la más esparcida ye la conocida como norma internacional. Cast.: *símbolo meteorológico*.

solanu: Aire de componente este. Cast.: *Viento del este*.

solarímetru: *actinómetru*.

sosidencia: Afondamientu del aire contra'l centru d'un anticiclón, provocando estabilidá atmosférica. Cast.: *subsistencia*.

superficie frontal: Parede en forma de pina que forma la llinia del frente. La superficie que dixebra les dos mases d'aire que formen el frente. Cast.: *superficie frontal*.

sur: Aire de componente sur. Cast.: *viento del sur*.

surada: Situación de vientu de componente sur. Cast.: *situación de sur*.

sureste: Aire que sopla de componente sureste. Cast.: *sureste*.

T, t

tambascada: Lluvia fuerte y curtio que cai de sutruclu. Cast.: *chaparrón*.

temperatura: Índiz del estáu d'un sistema físicu qu'espresa la enerxía cinético medio de les partícules que formen parte d'él. Cast.: *temperatura*.

tempestá: Situación de tiempu pergafo con agua y vientu perfuertes. || 2. Truena perfuerte. Cast.: *tempestad*.

temporal duru: Temporal con vientu de grau 10 na escala de Beaufort (d'ente 89 a 102 km/h). Cast.: *temporal duro*.

temporal fuerte: Temporal con vientu de grau 9 na escala de Beaufort (d'ente 75 a 88 km/h). Cast.: *temporal fuerte*.

temporal perduru: Temporal con vientu de grau 11 na escala de Beaufort (d'ente 103 a 117 km/h). Cast.: *temporal muy duro*.

temporal: En xeneral, situación de vientu fuerte o perfuerte, que pue dir acompañáu de lluvia, ñeve o polvu. La mar embálgase pola mor de la fuercia del aire Produz daños materiales y humanos tanto pola aición del aire en sí mesmo, como pola aición de la fuercia de la mar. || 2. Temporal con vientu de grau 8 na escala de Beaufort (d'ente 64 a 74 km/h). Cast.: *temporal*.

termómetru: Aparatu que mide la temperatura d'un oxetu o sistema. Cast.: *termómetro*.

termosfera: *ionosfera*.

terral: Aire de componente sur, qu'apaez nes nueches de bon tiempu; bris de tierra. Cast.: *brisa nocturna*.

tiempu meteorolóxico: Actividá de los fenómenos meteorolóxicos nun periodu d'un o dellos díes. Cast.: *tiempo meteorológico*.

tiempu: Estáu de l'atmósfera, falando dende una perspeutiva meteorolóxica. Cast.: *tiempo*.

tifón: Nome col que se conoz a los furacanes nel oceánu Pacíficu. Cast.: *tifón*.

torba: Temporal d'agua o ñeve con rabaseres. Cast.: *temporal*.

torbiscar: Llover fuerte y con vientu a rabaseres.

torbolín: Movimientu rápidu, xiratoriu del aire. Cast.: *torbellino*.

torbón: Situación d'instabilidá atmosférica, con temperatura y humedanza alto, y con posibilidá d'apaición de truena. Cast.: *turbonada*.

torbonada: Truena pasaxera. Cast.: *chaparrón*.

torrexón: Ñube cumuliforme. Cast.: *cúmulo*.

travesía: Aire de componente norte, frío y lliento. Cast.: *viento del norte*.

tremontana: Aire que vien del monte.

tresformación adiabática: Clas de tresformación na qu'una masa d'aire nun intercambia calor col aire que tien alredu. Cast.: *adiabática, transformación*.

tromba: Remolín d'aire na superficie la mar en forma de manga, y que pue llegar a xuntase a una ñube cumuliforme. Cast.: *tromba marina*.

tropopausa: Capa de l'atmósfera que dixeбра la troposfera de la estratosfera y tien un gordor variable. La temperatura caltiénse constante nos primeros kilómetros pa depués xubir, fechu qu'asitia los socesos meteorolóxicos na troposfera. Cast.: *tropopausa*.

troposfera: Capa de l'atmósfera de gordor variable, puesto que va dende'l nivel de la mar a ente los 5 y 12 km según el llugar de la tierra y otres causes como la presencia de sistemas de baxes o altes presiones. Ye onde se dan tolos fenómenos meteorolóxicos y onde ta la mayor parte del oxíxenu y el vapor d'agua, polo que ye de les capes más importantes pa la vida na Tierra. Cast.: *troposfera*.

truena: Fenómenu tormentosu carauterizáu por fuertes precipitaciones, vientu y rescamplíos. Cast.: *tormenta*.

truenu: Ruíu que produz un rescamplíu. Cast.: *trueno*.

tuena: *truena*.

tuenu: *truenu*.

U, u

umbada: *bastiazu.*

V, v

vapor d'agua: Agua n'estáu gaseosu. En meteoroloxía ye perimportante, darréu que ye'l responsable de la humedanza atmosférico, que xenera les ñubes y la ñublina y en mayor escala ye'l responsable del meyor repartu de la temperatura global, gracies al movimientu de les grandes mases ñuboses qu'acompañen los sistemes de baxes presiones. Cast.: *vapor de agua*.

veleta: Aparatu que mide la direición del aire Cast.: *veleta*.

vendaval: Aire de componente oeste. Cast.: *viento del oeste*.

ventisca: Temporal d'aire y ñeve. Cast.: *ventisca*.

vientu: aire.

X, x

xarabatar: Aición de cayer lluvia fuerte intermitente. || 2. Llover y granizar al mesmu tiempu.

xarabatu: Agua fuerte y curtio que cai de sutrucu. Cast.: *chaparrón*.

xarazar: Aición de cayer xaraces. Cast.: *granizar*.

xarazu: Precipitación en forma de boles de xelu; pedraz. Cast.: *granizo*.

xelada: Fenómenu nel qu'al baxar la temperatura per baxo de 0°C, xela l'agua qu'hai na superficie. Cast.: *helada*.

xelar: Tresformar en xelu l'agua. Cast.: *helar*.

xelón: Aire de componente norte, venceyao a los temporales de frú y ñeve. Cast.: *viento del norte*.

xelu: Agua n'estáu sólidu. Cast.: *hielo*.

Propuestas de Terminoloxía Asturiana

1. *Términos básicos d'Economía y Empresa*
G. Ovidio Villa Balbona & Fernanda Valdés Rodríguez
2. *Terminoloxía Xurídica y Alministrativa*
Nicolás Bartolomé Pérez
3. *Terminoloxía Matemática*
Rubén Fernández Martínez
4. *Terminoloxía Médica*
Xesús González Rato
5. *Terminoloxía Postal*
Xandru Martino Ruz
6. *Terminoloxía Física*
Rubén Fernández Martínez
7. *Terminoloxía Educativa*
Rodrigo Fernández Joglar
8. *Terminoloxía de Teoría de la Lliteratura*
Ricardo Saavedra
9. *Terminoloxía de Turismu*
Inaciu Galán y González
10. *Terminoloxía de Meteoroloxía*
Rubén Fernández Martínez

Alvertencia

Encamentamos a toes aquelles persones interesaes
qu'escriban a l'Academia de la Llingua Asturiana
les observaciones que-yos paezan afayadices

ACADEMIA DE LA LINGUA ASTURIANA

www.academiadelalingua.com

alla@academiadelalingua.com

ACADEMIA DE LA
LLINGUA ASTURIANA

GOBIERNU DEL
PRINCIPÁU D'ASTURIÉS

تأ”

TERMAST